

Глава 9.

ПРОТИВОПОЖАРНИ МЕРОПРИЯТИЯ ЗА ОПАЗВАНЕ НА ГОРИТЕ ОТ ПОЖАРИ

Противопожарните мероприятия са от най-важните дейности за опазване на горите. Съгласно българското законодателство „**Противопожарни мероприятия и съоръжения**” е система от мерки за създаване или усъвършенстване на защитни противопожарни инфраструктури в и около горите като горски просеки, пътища, разорани пожарозащитни ивици, водоеми и други, както и на системи за наблюдение, откриване и първоначална атака на горски пожари, като наблюдателни кули, противопожарни депа, специализирани съоръжения и средства за наблюдение и гасене, табели и др. В случая става дума за създаване и поддържане на специализирани съоръжения и екипировка, но не по-маловажна е и работата с обществеността и формирането на нагласа сред хората за недопускане на пожари в горите.

Дейностите по опазването на горите от пожари в РБългария са регламентирани от закони и подзаконови нормативни актове. Това са “Законът за горите /ЗГ/” (чл.чл.74, 76а и 77), “Правилникът за прилагане закона за горите /ППЗГ/” (чл.чл.121-128), които регламентират правата и задълженията на НУГ и неговите структури и специализирани териториални звена, органите на местната власт, други организации и ведомства, физически и юридически лица, собствениците на гори и такива, извършващи дейности или поддържащи съоръжения и обекти в или в близост до горския фонд. В този смисъл НУГ е пряко ангажирано с изпълнението и контрола по пре-

венцията, координацията и възстановяването на горските масиви в случай на пожари.

Съгласно ЗГ собствениците на недвижими имоти, намиращи се в горския фонд или граничещи с него, са длъжни да извършват противопожарни мероприятия в тях за своя сметка. Условието и редът за тяхното извършване са уточнени в „НАРЕДБА № 30 от 31.07.2003 г. за условията и реда за извършване на противопожарни мероприятия в горския фонд и опазване на горите от пожари” на министъра на земеделието и горите и министъра на вътрешните работи. Противопожарното устройство на горите и земите от горския фонд са описани подробно в „НАРЕДБА № 6 от 05.02.2004 г. за устройство на горите и земите от горския фонд и на ловноотопанските райони в Република България”.

За всички гори и земи от горския фонд, независимо от тяхната собственост, се изготвят планове с противопожарни мероприятия, които са неразделна част от лесоустройствените им проекти, планове и програми.

Всяка година до началото на пожароопасния сезон:

1. държавните лесничейства, съответно държавните дивичовъдни станции, изготвят план за действие при гасене на горски пожари и оперативен план за противопожарни мероприятия, които ще се извършват в техния район, независимо от собствеността на земите и горите от горския фонд;

2. субектите, управляващи гори и земи от горския фонд, изготвят и предоставят на държавните лесничейства план за действие при гасене на горски пожари и оперативен план за противопожарни мероприятия, които ще се извършват в техния район;

3. в планове за гасене на горски пожари се включват и задълженията на собствениците, лицата и организациите по чл. 77 ал. 7 от ЗГ.;

4. в годишния план за противопожарни мероприятия се включват и задълженията на собствениците или ползвателите на инженерно-техническите и транспортно-техническите съоръжения, намиращи се в горския фонд или преминаващи през или в близост до него (пътища, жп линии, далекопроводи, газопроводи, съоръженията към тях и др.).

Съгласно нормативната база отговорността за осъществяването на дейности за предотвратяване на горски пожари се поема от организацията или лицето, което е собственик или стопанисва земята. Организацията или лицето (физическо или юридическо), притежаващо право на ползване на земята, е длъжно да осъществява и дейностите за превенция на горските пожари.

Всяка година Регионалните управления на горите разработват регионална програма за опазване на горите от пожари на основата на одобрените планове за противопожарните мероприятия в структурите и специализираните териториални звена и я защитават пред комисия от представители на Националното управление по горите и НС ПБЗН.

Всяка година началникът на НУГ определя със заповед пожароопасен сезон за горите в страната – обикновено от март до октомври, и инструктира подведомствените си регионални управления да осъществят превантивни мерки и да известят обществеността.

Средствата, вложени в превенция на горските пожари на единица площ, по правило са в пъти по-малко от средствата, които са необходими за потушаване и ограничаване на възникнал горски пожар, както и за преодоляване на последствията от него.

От установените причини за възникване на горски пожари у нас, 72% се дължат на неспазване на противопожарните правила в горите или в близост до тях. Неспазването на противопожарните правила от работещите в горите или в близост до тях се дължи най-вече на незнание или небрежност, т.е. на липсата на подготвеност, навици и противопожарна култура у населението. Усъвършенстването и прилагането на законодателството само по себе си не решава проблема.

Местните общности трябва да имат силно развита отговорност в превенцията и борбата с горските пожари. Формирането на обществена нагласа за недопускане на пожари в природата и най-вече в горите, е необходимо да започне от най-ранна възраст и да продължи непрекъснато в училищата. Най-трудна е промяната на сформирани и традиционно наложени се с годините навици сред населението за почистване на земеделски площи и пасища чрез изгаряне на растителните остатъци. Тази практика у нас продължава, не-

зависимо от наложената за това забрана в Закона за опазване на земеделските земи.

При работа с обществеността у нас се използват следните основни методи на превенция:

- Персонален контакт с цел предупреждаване на посетители и работещи в горите за спазване на противопожарните правила и връчване на декларации се осъществява по време на пожароопасния сезон от горските стражари и пожаронаблюдателите;
- Работа в целевите групи - провеждане на инструктажи от служители по горите, служители на противопожарната служба и представители на НПО на почиващи, на деца и „Зелени училища” и др. по-големи групи;
- Провеждане на медийни кампании в телевизия, радио, вестници и други публикации на национално, регионално и местно ниво;
- Работа в училищата - най-добрият подход, който дава резултат на по-късен етап;
- Разполагане на предупредителни и агитационни табели и билбордове по главните пътища и в близост до гората, поставяне на плакати на обществени места (кметства, площи, магазини, гари, спирки и др.);
- Популяризирането на символ (лого) за опазване на горите от пожари е много ефективен метод за превенция, особено сред децата. В САЩ Смоуки Беар (Smokey Bear) е признат за най-разпознаваемия символ - преди символите на Кока-Кола и Олимпийските игри;
- Изпращане на писма с предупреждения за необходимостта от спазване и изпълнение на превантивни мероприятия - изпращат се, както до организации и фирми, така и до частни лица.

Приложение 1

Връзка между относителната влажност на въздуха, влажността на горимите материали, вероятността за запалване и общите условия на горене

Относителна влажност, %	Влажност на дървена пръчка с диаметър 1.25 см, %	Влажност на повърхностния слой на мъртва постилка, %	Описание
		Над 25	Запалване отсъства
Над 60	Над 15	Над 20	Запалването е слабо вероятно
45-60	12-15	15-19	Ниска опасност от запалване - лагерен огън би могъл да бъде източник на запалване. Изхвърлени искри могат да причинят запалване при относителни влажности под 50%.
Над 40		11-14	Средна опасност от запалване - кибритените клечки стават опасни.
30-45	7-12		
26-40		8-10	Висока опасност от запалване - кибритените клечки винаги са опасни. Съществува определена вероятност от искрене и развитие на върхов пожар при силни и поривисти ветрове. "Средни" условия на горене.

15-30	5-7	5-7	Бързо запалване и натрупване на енергия, огънят се качва по кората на дърветата към короните, развитие на върхови пожари, искрене на големи разстояния. "Опасни" условия на горене.
Под 15	Под 5	Под 5	Всички източници на запалване са опасни. Агресивно горене, вторични пожари възникват често и бързо се разпространяват. Вероятна е проявата на екстремално поведение. "Критични" условия на горене.

Връзка между линейната интензивност,
дължината на пламъка и възможността за овладяване
на горските пожари

Дължина на пламъка, m.	Линейна интензивност, kW/m/(kcal/m/s)	Възможност за овладяване
до 1.2	до 340 (80)	Пожарите могат да бъдат атакувани по фронта или фланговете с ръчни инструменти, като линията построена с тях (0.5-1 м) би трябвало да преустанови разпространението на пожара.
1.2-2.4	340-1750 (80-420)	Пожарите са твърде интензивни за директна атака по фронта с ръчни инструменти. Линия построена с такива инструменти не може да ги спре. Булдозери, противопожарни автоцистерни, въздушни средства биха могли да бъдат ефективни.
2.4-3.4	1750-3450 (830)	Сериозни проблеми при опитите за овладяване - наличие на искрене, пламване на отделни дървета, пламване на короните. Всякакви средства използвани в челото на пожарите най-вероятно ще бъдат неефективни.
над 3.4	над 3450 (830)	Развитието на върхови пожари, избухване и рейдове на пожарите са много вероятни. Всякакви опити за овладяване в челото ще бъдат безрезултатни.

Скала на Бофорт
за определяне скоростта на вятъра

Скорост m/s(km/h)	Описание на вятъра
0-1.5 (0-5.5)	Много слаб - пушекът се издига почти вертикално. Листата на трепетликата са в непрекъснато движение. Леко се люлеят клонките на малки храсти и се поклащат летораслите на дърветата. Високи тревни и тръстика се навеждат от вятъра.
1.5-3 (5.5-11)	Лек - Дървета с височината на телеграфен стълб разположени на открито, се навеждат леко от вятъра. Вятърът определено се усеща в лицето, вдига от земята листа хартия и развява малки флагове.
3-5 (11-18)	Лек бриз - Дърветата с размер на телеграфен стълб разположени на открито се люлеят значително. Люлеят се и върховете на дърветата в гората. Вятърът изпъва малък флаг. Поява на вълни в езера и язовири.
5-8 (18-30)	Умерен бриз - Дърветата с размер на телеграфен стълб разположени на открито се люлеят много силно. Забележимо се люлеят и цели дървета в гората. По земните пътища се вдигат облаци прах.
8-11 (30-40)	Свеж вятър - От клоните на дърветата се отчупват малки клонки; вървенето срещу вятъра е затруднено.
11-14 (40-51)	Силен вятър - Отчупват се връшки и клони изложени на прякото действие на вятъра. Леки структурни повреди по сградите.
14-17 (50-62)	Умерен вихър - Силни повреди по върховете на дърветата и по големи клони. Вървенето срещу вятъра е много трудно. Значителни повреди по сградите.
17 (62)	Свеж вихър - интензивни повреди по всички открити обекти - растителност и сгради. Склопът на гората не предлага практически никаква защита от вятъра.

Разходни трудови норми
за строежа на противопожарни линии
в метри за час

Типове горими материали	Гасачи с ръчни инструменти, за ширина на противопожарната линия 1 м.		Булдозер или трактор с плуг, за ширината на греблото или плуга - наклони до 12°	
	наклони до 15°	наклони над 15°	малък булдозер или трактор с плуг	голям булдозер
Тревен тип	5-20	3-15	1 400	2 000
Храстов тип	3-6	2-5	700	950
Мъртва постилка	5-25	3-20	-	-
Сечищни отпадъци	3-10	2-8	500-750	850-1 000

ИЗПОЛЗВАНИ ИЗТОЧНИЦИ

Видеофилми и Пауър пойнт презентации:

NWCG. S-230 Crew boss

NWCG. Fire weather

NWCG. Introduction to wildland fire behavior

S-130 Firefighter training. California

S-130 Firefighter training. Rocky Mountain

S-130 Fire fighter training. Los Padres National Forest; Department of Natural Resources, Wisconsin; Florida Forestry Service; Neosho Fire Department Missouri

S-190 Introduction to wildland fire behavior. Pacific Northwest

S-190 Introduction to wildland fire behavior. Rocky Mountain

S-290 Intermediate wildland fire behavior. Rocky Mountain

Наръчници и учебници:

Курбатский, Н.П. 1962. Техника и тактика тушения лесных пожаров. Гослесбумиздат, Москва

Червоны, М.Г. 1973. Охрана лесов от пожаров. Лесная промышленность, Москва.

Brown, A.A. and K.B.Davis. 1974. Forest fire: Control and use. McGraw and Hill Co., New York

Fireman's handbook. 1966. USDA, Forestry Service

Forestry suppliers catalog, 1998.

Heikkila, T.V., R.Gronqvist and M. Jurvelius. Handbook on forest fire control. A guide for trainers. FAO, Rome

ICONA. Manual des operaciones contra incendios forestales

ICONA. 2002. Tecnicas para defensa contra incendios forestales. Monografia 2

Incident response pocket guide. NFES 1077 M.

NWCG. S-130 Firefighter training. Instructor' guide. NFES 1510

NWCG. S-190 Introduction to wildland fire behavior. Instructor's guide. NFES 1859

Shroeder, M. and Ch.Buck. 1970. Fire weather. NFES 1174. PMS- 415. USDA Forestry Service.

Virtanen, K. and M. Kantola. 1986. Handbook on Appropriate Technology for Forestry Operations. FAO